

Protection against damage arising from unsafe products: Strict liability and burden of proof from the soft drink case: *Escola v Coca Cola Bottling Co.*, (Cal 1944) and the Consumer Black Case No. 1500. /2558

Jiraporn Sudhankitra

Assistant Professor, School of Law, Sukhothai Thammathirat University

Contact jiraporn.sud@stou.ac.th

Academic article

Abstract

Received: 21 March 2023

Revised: 12 April 2023

Accepted: 19 April 2023

Defective products cause damage to life, body, health, sanity, mentality, and property. Therefore, the principles of strict liability and *Res Ipsa Loquitur* are applied as the main principles in the product liability law. The manufacturers will be held liable when it appears that there is damage incurred from a normal use of their own products, regardless of whether the damage was caused intentionally or negligently. As for the injured person, the burden of proof is only to prove that he sustained damages from the product of the entrepreneurs, and the use or storage of the product was done in a normal manner. This is due to the public policy that manufacturers should bear the burden of preventing damage caused by their products and that consumers should receive fair remedies. Consumers must be knowledgeable and aware of their rights and claims. Understanding and studying the principles as well as the background and enforcement of the law is therefore important. The Product Liability Act (B.E. 2551) has been in force for 15 years. There have been few landmark Supreme Court decisions. This article considers the liability of the manufacturer and the burden of proof of the injured of unsafe products based on the principles of the unsafe products liability law from the *Escola v Coca Cola Bottling Co.*, (Cal 1944), which laid down the manufacturer's liability and the burden of proof of the injured in the United States and the landmark Thai consumer case, Black Case No. 1500/2558.

Key words: product liability, burden proof, strict liability

การคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ความรับผิดโดยเคร่งครัดและการพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิตจากคดีขวดน้ำอัดลม *Escola v Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)* กับคดีผู้บริโภคหมายเลขดำ ผบ 1500/2558

จิราพร สุทันกิตระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .

ติดต่อ jiraporn.sud@stou.ac.th

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

วันรับ 21 มีค.2566

วันแก้ไข 12 เมย. 2566

วันตอบรับ 19 เมย. 2566

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) และหลัก *Res Ipsa Loquitur* เป็นหลักการสำคัญในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งกำหนดให้ผู้ผลิตจะต้องรับผิดเมื่อปรากฏว่ามีความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลอันเนื่องมาจากสินค้าของตนตามปกติโดยไม่ต้องพิจารณาว่ามีความจงใจหรือขาดความระมัดระวังหรือไม่ ส่วนผู้เสียหายเพียงพิสูจน์ให้ได้ว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของ ผู้ประกอบการและการใช้ หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา เหตุผลหลักที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้ก็คือผู้ผลิตควรเป็นผู้รับภาระในการป้องกันความเสียหายที่เกิดจากสินค้าของตนและผู้บริโภคควรได้รับการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรม อย่างไรก็ตามการคุ้มครองผู้บริโภคจะได้ผลดีดังเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นผู้บริโภคจะต้องมีความรู้และตระหนักในสิทธิและการเรียกร้องสิทธิของตนด้วย บทความนี้พิจารณาความรับผิดของผู้ผลิตและภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามหลักการของกฎหมายความรับผิดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากการศึกษาคดี *Escola v. Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)* ซึ่งถือเป็นคดีสำคัญที่วางบรรทัดฐานความรับผิดของผู้ผลิตและภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายของสหรัฐอเมริกาและคดีผู้บริโภคหมายเลขดำ ผบ 1500/2558 ซึ่งเป็นคดีตัวอย่างการเยียวยาความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยของไทยเพื่อให้ทั้งผู้ผลิตและผู้เสียหายเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ภาระการพิสูจน์ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

บทนำ

แม้ว่าการผลิตสินค้าทุกวันนี้จะทันสมัยมากขึ้นก็ตาม แต่ความผิดพลาดก็อาจเกิดขึ้นได้ และการตรวจสอบความบกพร่องของสินค้าเหล่านี้ก็ยากขึ้นเช่นกัน ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ดังที่ปรากฏเป็นข่าวมากมาย เช่น โทรศัพท์มือถือระเบิดได้รับบาดเจ็บ (MGR Online, 2561) แพ้เครื่องสำอางเกิดอาการผิวหนังแตกลาย (คณะกรรมการองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคภาคประชาชน (คอบช.), 2562) รับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเกิดอาการแพ้จนเสียชีวิต (เดลินิวส์, 2559) นำไปสู่อุบัติเหตุระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายและกระบวนการเรียกร้องค่าเสียหาย สำหรับผู้ที่ชื่นชอบเครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมคงเคยได้ยินเหตุการณ์พนักงานเสิร์ฟอยู่ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ได้รับบาดเจ็บจากการที่ขวดแก้วที่ใช้บรรจุน้ำอัดลมนั้นหือหนึ่งระเบิดขณะที่พนักงานผู้นี้กำลังหยิบขวดน้ำอัดลมนั้นเพื่อส่งให้ลูกค้า การระเบิดทำให้เศษแก้วได้กระเด็นพุ่งเข้าใส่ใบหน้า ทำให้เลนส์ตาซ้ายแตก และสูญเสียความสามารถในการมองเห็น ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ผลิต แต่ผู้ผลิตไม่สามารถตกลงกันได้ ผู้เสียหายจึงได้ฟ้องคดีต่อศาลแพ่งเรียกค่าเสียหายจาก บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) เป็นคดีผู้บริโภค หมายเลขดำ ผบ 1500/2558 คดีนี้ ศาลแพ่งได้พิพากษา (กุมภาพันธ์ 2560) ให้ผู้เสียหายเป็นฝ่ายชนะคดี และให้บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ชำระเงินจำนวน 1,410,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับตั้งแต่ที่เกิดเหตุคือวันที่ 18 พฤษภาคม 2557 จนกว่าจะชำระเสร็จให้แก่ผู้เสียหาย รวมทั้งชำระค่าสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพเป็นเงิน 900,000 บาท (มติชนออนไลน์, 2560) คดีนี้ผู้ประกอบการต้องแพ้คดีเพราะไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้าน้ำอัดลมซึ่งรวมถึงขวดแก้วที่ใช้บรรจุน้ำอัดลม

ไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

คดีข้างต้นเป็นการฟ้องเรียกค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 วรรค 1 (2) ซึ่งคดีนี้ถือว่าเป็นคดีสำคัญและเป็นคดีตัวอย่างคดีหนึ่ง เพราะผู้เสียหายจะฟ้องผู้ประกอบการรายใหญ่เป็นคดีสู่การพิจารณาในศาลเกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ในแง่ของผลิตภัณฑ์นั้นเรื่องขวดน้ำอัดลมเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะ น้ำอัดลมนั้นไม่ได้มีความซับซ้อนในการใช้งาน แต่จากการที่ความซับซ้อนมากนั่นเองทำให้ผู้บริโภคอาจคิดว่าน้ำอัดลมนั้นไม่น่ามีอันตรายที่เกิดจากการใช้งาน แต่ปัญหาของขวดน้ำอัดลมนั้นเกิดจากปัญหามารูจกันดีแต่อันที่จริงแล้วน้ำอัดลมนั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ควรต้องเพิ่มความระมัดระวังในการหยิบจับ การเก็บรักษา ทั้งการขนย้ายก็ต้องระวังไม่ให้มีการกระแทก (Hifocus, 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอากาศร้อนซึ่งประชาชนนิยมดื่มน้ำอัดลมกันมาก แต่ขวดน้ำอัดลมเมื่อถูกแดดหรือแม้ไม่โดนแดดโดยตรงแต่อยู่ในสภาพอากาศที่ร้อนจัด แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ภายในขวดจะขยายตัวเกิดแรงดัน หากขวดนั้นมีปัญหามารูจทำให้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ร้ายแรงได้ ทั้งนี้ความบกพร่องที่เกิดขึ้นกับขวดน้ำอัดลมนั้นส่วนใหญ่ไม่ใช่ความบกพร่องที่ผู้บริโภคจะตรวจพบได้ง่ายโดยก๊าซในขวดอาจดันฝาและขวดแก้วระเบิดจนแตก ฝาจิบเศษแก้วอาจกระเด็นใส่ดวงตา จนเป็นแผลถึงขั้นตาบอด หากระเบิดคามืออาจทำให้นิ้วขาด เช่น จะมีข่าวบ่อยๆว่าฝาจิบปิดขวดหรือเศษแก้วที่แตกกระเด็นใส่หน้า ถูกดวงตาบอดได้ หรืออาจจะระเบิดระหว่างเปิดฝาชวดใส่มือ ทำให้เกิดบาดแผล หรืออากาศบาดเจ็บอื่นได้ (โพสต์ทูเดย์, 2564)

แต่เดิมก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โจทก์ผู้เสียหายมักจะต้องฟ้องร้องตามหลักกฎหมายละเมิด การที่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะในการฟ้องผู้ประกอบการให้รับผิดชอบในค่าเสียหาย นอกจากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาแล้ว ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องอย่างไร และผู้ประกอบการได้กระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตอย่างไร และความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลของการกระทำนั้นซึ่งเป็นใช่จะเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ง่ายๆเมื่อสินค้านั้นมีความซับซ้อนในการผลิตและการใช้งาน หากผู้เสียหายพิสูจน์ไม่ได้ศาลจะยกฟ้อง ผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ผลก็คือผู้เสียหายจะไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรม การการพิสูจน์จึงมีความสำคัญมากทำให้การฟ้องขอเท็จจริงเป็นข้อแพ่งชนะกันได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1656/2545) บทความนี้จะศึกษาในเรื่องความรับผิดของผู้ผลิตและการลดภาระการพิสูจน์ของผู้บริโภค อันได้แก่หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) และหลัก *Res Ipsa Loquitur* อันเป็นหลักการสำคัญในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตลอดจนการปรับใช้กฎหมายตามหลักการดังกล่าวโดยศาลโดยผ่านคดีสำคัญ 2 คดี คือ คดี *Escola v. Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)* ซึ่งเป็นคดีบรรทัดฐานของสหรัฐอเมริกา และ คดีผู้บริโภคหมายเลขดำ ผบ 1500/2528 ของไทย โดยบทความนี้จะกล่าวถึง

1. หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability)
2. หลัก *Res Ipsa Loquitur*
3. แนวคำพิพากษาต่างประเทศและไทยที่ตัดสินตามหลักหลัก *Res Ipsa Loquitur* และหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) ในคดีผู้บริโภค
4. สรุป

1. หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) ในกฎหมายละเมิดทั่วไปและในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) เป็นหลักกฎหมายที่พัฒนามาจากหลักความรับผิดในเรื่องละเมิด ในทางแพ่งแต่เดิมนั้น เมื่อมีความเสียหายขึ้น ก็ต้องหาตัวผู้รับผิดชอบ โดยหลักในการวินิจฉัยความรับผิดก็คือบุคคลควรรับผิดชอบเมื่อกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ในการเรียกค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดนั้น ผู้เสียหายจึงต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้กระทำมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเสียก่อน แต่เมื่อโลกก้าวหน้าขึ้น ความเจริญทางเทคโนโลยีมากขึ้น ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป เริ่มปรากฏแนวคิดที่ว่า การปล่อยให้ความเสียหายไม่ได้รับการเยียวยา หากผู้กระทำไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ได้ (หรือที่เรียกว่า The loss from accident must lie where it falls.) อย่างที่เป็นอยู่นั้นไม่น่าจะให้เป็นธรรมได้อย่างเพียงพอ ในเมื่อพอจะทราบตัวผู้ก่อความเสียหายในเบื้องต้นได้ ทฤษฎีรับภัยจึงกลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง ทฤษฎีรับภัยมีหลักว่าเมื่อบุคคลได้กระทำการใด ๆ ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยที่อาจเป็นผลดีหรือร้ายก็ได้จึงต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยเมื่อเกิดภัยหรือความเสียหายขึ้น ดังนั้น บุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อปรากฏว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลอันเนื่องมาจากการกระทำของตนโดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้นั้นมีความผิดหรือไม่การกำหนดให้รับผิดชอบโดยไม่ต้องพิจารณาถึงความผิดหรือจิตใจว่ามีความจงใจหรือขาดความระมัดระวังของผู้กระทำนี้เรียกว่าความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อาศัยเหตุผลทั้งทางเศรษฐกิจและนโยบายสังคมประกอบกัน โดยพิจารณาแต่เพียงว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วและสามารถที่จะทราบตัวผู้ก่อ ความเสียหาย ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อขึ้นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่เพื่อให้สังคมมีความเป็นธรรม (สไลเกษ วัฒนพันธ์, 2564)

จากทฤษฎีรับภัยนี้จึงมีในบางกรณีที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลบางประเภทต้องรับผิดชอบแม้ไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ (Liability without fault) ถ้าการกระทำของบุคคลนั้นก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยแก่ผู้อื่นและบุคคลนั้นควรเป็นผู้รับภาระในการป้องกันความเสียหาย เช่น กรณีที่ความเสียหายเกิดจากวัตถุระเบิดหรือจากสัตว์ จากอากาศยาน จากเสียงหรือของตกหล่นจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลและทรัพย์สินอันตราย หรือจากสินค้า สำหรับกฎหมายไทยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบัญญัติโดยนำหลักการเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดไว้ในหลายมาตราของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น มาตรา 434 มาตรา 436 และมาตรา 437 ซึ่งตามบทบัญญัติในมาตราเหล่านี้ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของฝ่ายจำเลย ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่แก่ฝ่ายจำเลยซึ่งต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของตนเข้าข่ายก่อความรับผิด แนวโน้มของกฎหมายลักษณะละเมิดนับวันจะให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดเด็ดขาดมากขึ้นทุกที เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งต่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. 2560

จากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและสังคมแห่งการบริโภคที่มีการผลิตเป็นจำนวนมากประกอบกับการใช้เทคโนโลยีในการผลิตอีกทั้งรูปแบบการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้หลักความรับผิดในทางสัญญาและละเมิดตามหลักกฎหมายทางแพ่งพื้นฐานไม่อาจคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคอย่างเพียงพอได้ จึงได้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นเป็นการเฉพาะโดยประเทศต่างๆ ได้รับรองสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค (จิราพร สุพันทิตระ, 2565) ในความรับผิดทางละเมิดที่เกี่ยวกับความเสียหายของผู้บริโภคได้มีการนำ

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ในการพิจารณาความรับผิดของผู้ผลิต โดยเป็นการพัฒนาจากคำพิพากษาในคดี *Escola v Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)*¹ ซึ่งเป็นคำพิพากษาบรรทัดฐานที่ศาลได้วางหลักที่ในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิต และยังมีความสำคัญในกฎหมายการละเมิดสมัยใหม่ของสหรัฐอเมริกา โดยในคดีนี้ศาลได้ตัดสินว่าความรับผิดของผู้ผลิตควรเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดซึ่งก็คือไม่นำความรับผิดตามหลักประมาทเลินเล่อมาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิต และต่อมาสถาบันกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (the American Law Institute หรือ ALI) ได้นำแนวคิดความรับผิดโดยเคร่งครัดจากคำตัดสินของคดีนี้มาร่างเป็น Restatement (Second) of Torts section 402A ซึ่งเป็นกฎหมายละเมิดที่กำหนดภาระการพิสูจน์ และได้นำมาปรับใช้กับคดี Product Liability มลรัฐจำนวนมากได้รับมาตรา 402A² ไปบัญญัติเป็นกฎหมายระดับมลรัฐ (ศักดิ์ดา ธนิตกุล, 2552) สำหรับประเทศไทยก็ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

¹ 24 Cal. 2d 3453, 150 P.2d 436 (1944).

² RESTATEMENT (SECOND) OF TORTS § 402A (1965). Section 402A provides:

- (1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if
 - (a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and
 - (b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.
- (2) The rule stated in Subsection (1) applies although
 - (a) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and
 - (b) the user or consumer has not bought the product from or entered into any contractual relation with the seller.

นี้มาบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หลักการสำคัญของกฎหมายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยคือการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) มากำหนดเป็นความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ความรับผิดโดยเคร่งครัด หมายถึง ความรับผิดที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความประมาทเลินเล่อหรือความจงใจ แต่เป็นความรับผิดที่เกิดจากการฝ่าฝืนหน้าที่ที่จะต้องทำให้เกิดความปลอดภัย โดยหน้าที่ที่จะต้องทำให้เกิดความปลอดภัยต้องเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย เมื่อมีการฝ่าฝืนหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดแล้วเกิดความเสียหาย บุคคลที่มีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดต้องรับผิดชอบ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่ (มานิตย์ จุมปา, 2554) โดยมีบทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายอันจะมีผลให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ผู้เสียหายเพียงแต่แสดงให้เห็นเพียงว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการใช้สินค้านั้นดังกล่าวเท่านั้น หลักนี้เป็นการยกเว้นหลักในกฎหมายละเมิดซึ่งต้องพิสูจน์ความรับผิดว่าต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยมาตรา 5 ของพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่า “ให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้ขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม” เว้นแต่ผู้ประกอบการจะมีข้อแก้ตัวตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อจะไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น (พระราชบัญญัติความรับผิดต่อ

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 7)³

2. ภาระการพิสูจน์ตามหลัก *Res Ipsa Loquitur* ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานในคดีละเมิดทั่วไปและในคดีผู้บริโภค

Res Ipsa Loquitur เป็นภาษาละตินซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษคือ “the thing speaks for itself” ซึ่งแปลว่าสิ่งย่อมปรากฏแจ้งชัดอยู่ในตัวเอง จึงไม่ต้องมีคำอธิบายอีก เป็นการหลักการภาระการพิสูจน์ของกฎหมายลักษณะพยานในกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งศาลได้นำมาใช้ในความรับผิดทางละเมิดที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อ (Matthew R. Johnson, 1997) โดยหลักทั่วไปแล้วในการสืบพยานผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ ในการต่อสู้คดีในศาลนั้นประเด็นข้อพิพาทที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง คู่ความต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่กล่าวอ้าง ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับผู้กล่าวอ้าง ซึ่งกรณีส่วนใหญ่ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับโจทก์ เช่น เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยขับรถประมาทมาชนรถโจทก์เสียหายโจทก์ก็มีหน้าที่นำสืบว่าจำเลยกระทำโดยประมาทอย่างไร แต่ *Res Ipsa Loquitur* ทำให้หน้าที่นำสืบไปตกอยู่กับจำเลย หลักนี้ใช้ในเรื่องละเมิดอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อ โดยเป็นหลักสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นถึงความผิดปกติธรรมดาของเหตุการณ์ กล่าวคือเมื่อมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้น

³ มาตรา 1 ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

(1) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ

(3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่

ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

เหตุการณ์ที่ปรากฏย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของผู้ก่อความเสียหาย โดยปกติแล้วความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากความประมาทเลินเล่อ และสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลย และไม่มีคำอธิบายที่เป็นไปได้อื่นที่อีก เช่น ศัลยแพทย์ได้ผ่าตัดผู้ป่วยและพองน้ำผ่าตัดถูกทิ้งไว้ในร่างกายของผู้รับการผ่าตัดหลังจากการผ่าตัดเสร็จสิ้น ส่งผลให้เกิดการติดเชื้อสำหรับผู้ป่วยซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาเพิ่มเติมและการผ่าตัดครั้งที่สอง หากศัลยแพทย์ผู้นั้นไม่ได้ตั้งใจให้พองน้ำคงอยู่ในร่างกายเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ใดๆ ก็เป็นที่ชัดเจนว่าการที่พองน้ำถูกทิ้งไว้นั้นเป็นความผิดพลาดของผู้ผ่าตัด หลักการนี้ส่งผลให้โจทก์สามารถพิสูจน์ด้วยหลักฐานที่เป็นพยานแวดล้อมที่ทำให้โจทก์ตั้งข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ การการพิสูจน์จึงตกไปอยู่กับอีกฝ่ายหนึ่งคือจำเลยที่จะมีหน้าที่จะต้องนำสืบหักล้างว่ามีใช้ความประมาทเลินเล่อของตน เพราะถือว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมถือเป็นพยานหลักฐานในเบื้องต้นเกี่ยวกับการประมาทเลินเล่อ (พจน์ บุษปาคม 2530) หากพิสูจน์ไม่ได้จำเลยก็ต้องแพ้คดี และชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้อธิบายถึงเหตุผลไว้ในคดี *San Juan Light & Transit Co. v. Requena*, 224 U.S. 89 (1912) ว่าเหตุที่กฎหมายยอมให้มีข้อสันนิษฐานเช่นนั้นเพราะตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่าเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามปกติจะไม่เกิดขึ้นเว้นไว้แต่มีความผิดพลาดบางอย่างจึงทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นมา ดังนั้นแม้ว่าจะไม่อาจจะไปได้ชัดเจนถึงสาเหตุของเหตุการณ์ดังกล่าวและไม่มีหลักฐานโดยตรง แต่การที่เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นก็เป็นเครื่องบ่งชี้ในตัวเองว่าต้องมีความผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น และเมื่อมีความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าวโดยที่ไม่ได้เป็นความผิดของผู้เสียหาย ก็ถือว่าได้มีการทำละเมิด และผู้ที่มิอำนาจควบคุมเหนือเหตุการณ์นั้นได้เพียงฝ่ายเดียวประมาทเลินเล่อจึงควร

เป็นผู้ต้องรับผิดชอบ โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์อย่างอื่นอีก (จิราพร สุทนภิตร, 2551)

สำหรับคดีละเมิดทั่วไปนั้นก่อนที่จะมีบทบัญญัตินี้ศาลไทยก็ได้เคยใช้หลักการนี้ในการพิจารณาพิพากษาคดีมาแล้ว เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 849/2490 ในคดีนี้ เกิดไฟไหม้บ้านเช่าในขณะที่ผู้เช่าเป็นผู้ครอบครอง ในฐานะเป็นผู้เช่านั้น แม้ผู้ให้เช่าจะสืบไม่ได้ความชัดว่า ไฟเกิดขึ้นด้วยเหตุใดหรือใครทำให้เกิดขึ้นก็ดี เมื่อได้ความว่าไฟเกิดขึ้นจากบ้านที่เช่า ไม่ใช่เกิดขึ้นที่อื่นแล้วลูกหลานมาไหม้บ้านเช่าแล้วผู้เช่าก็ย่อมมีหน้าที่สืบแสดงข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นความรับผิด ถ้าสืบไม่ได้ก็ไม่พ้นความรับผิด และในคำพิพากษาฎีกาที่ 1206/2500 ศาลตัดสินว่าแพชงของจำเลยขาดลอยตามน้ำที่ไหลเชี่ยว ไปกระทบเสาเรือนโจทก์เสียหายแม้โจทก์จะไม่มีพยานสืบว่า เป็นเพราะเหตุใดแพชงขาดจำเลยก็ต้องรับผิดชอบ เพราะเป็นหน้าที่จำเลยจะต้องระวังรักษาไม่ให้แพชงขาดลอยไปตามกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวจางคนดูแลรักษาแพชง มีหนังสือสัญญารับฝากให้ค่าจ้างเช่าเป็นรายเดือน เป็นการจ้างแรงงาน นายจ้างต้องรับผิดชอบละเมิดของลูกจ้าง ต่อมาก็ได้มีการบัญญัติหลักการสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84/1 ว่า “...ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว” เป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นหลักการพิจารณาคดีตามกฎหมายแพ่งโดยทั่วไปซึ่งบทบัญญัติสันนิษฐานของกฎหมายนี้ใช้กับคดีแพ่งทั่วไปไม่ได้ใช้กับคดีละเมิดเท่านั้น

ในคดีผู้บริโภคนั้นหลัก *Res Ipsa Loquitur* ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้ประกอบธุรกิจไว้ ดังนี้ “ประเด็นข้อพิพาท

ข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใด ๆ ซึ่งศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของ คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ให้ภาระการพิสูจน์ใน ประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบ ธุรกิจนั้น” และ มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็ได้มีหลักการนี้เช่นเดียวกัน โดยบัญญัติว่า “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ.... ผู้เสียหายหรือผู้มี สิทธิฟ้องคดีแทน.... ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการ เก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา...แต่ไม่ต้อง พิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของ ผู้ประกอบการผู้ใด”

เหตุที่กฎหมายกำหนดให้ภาระการพิสูจน์อยู่กับจำเลยผู้ประกอบการนั้น สามารถอธิบายตามหลัก *Res Ipsa Loquitur* ได้ว่าเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามปกติจะไม่เกิดขึ้น เว้นไว้แต่จะมีความผิดพลาดบางอย่างจึงทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นมา ดังนั้นแม้ว่า จะไม่อาจจะระบุได้ชัดเจนถึงสาเหตุของเหตุการณ์ดังกล่าว และไม่มีหลักฐานโดยตรง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ในตัวเองว่าต้องมีความผิดพลาดอย่าง ใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เมื่อความเสียหายจากเหตุการณ์ ดังกล่าวไม่ได้เป็นความผิดของผู้เสียหายก็ถือว่าเป็นการทาละเมิด และผู้มีส่วนอาจควบคุมเหนือเหตุการณ์นั้นได้ เพียงฝ่ายเดียวจึงควรเป็นผู้รับผิดชอบโดยผู้เสียหายไม่ต้อง พิสูจน์อย่างอื่นอีกต่างจากความรับผิดและวิธีพิจารณา คดีตามประมวล ที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้เพื่อลดภาระ การพิสูจน์ของผู้เสียหาย เพราะเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสินค้าซึ่งมี กระบวนการสลับซับซ้อน ยากที่ผู้บริโภคโดยทั่วไปจะ เข้าถึงและเข้าใจได้ การที่ผู้เสียหายจะต้องนำสืบให้ศาล เห็นว่าผู้ผลิตได้ทำการประมาทเลินเล่อจึงเป็นไปได้ยาก (ศักดา ธนิตกุล, 2559)

3. แนวคำพิพากษาต่างประเทศและไทยที่ตัดสินตาม หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) หลัก Res Ipsa Loquitur ในคดีผู้บริโภค

3.1 คดี : *Escola v Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)*

โจทก์ในคดีนี้เป็นพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร ได้รับบาดเจ็บเมื่อขวดแก้วน้ำอัดลมที่ผลิตโดยบริษัท Coca Cola Bottling Co. ในมือเธอเกิดระเบิดขึ้นเอง และแตกในมือของเธอได้รับบาดเจ็บจนมือข้างนั้นใช้งาน ไม่ได้และเมื่อรักษาหายแล้วอาจส่งผลให้การใช้งานไม่ดี เหมือนเดิม โจทก์จึงมาฟ้องคดีเรียกร้องค่าเสียหาย สำหรับการบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากขวดโคคาโคล่าแตก ในการพิจารณาคดี โจทก์ให้การว่าเธอหยิบกล่อง เครื่องดื่มและวางไว้บนตู้ใกล้ตู้เย็น จากนั้นเธอก็หยิบ ขวดจากกล่องด้วยมือขวาที่สะอาดและใส่เข้าไปในตู้เย็น ขวดในมือเธอขวดหนึ่งเกิดระเบิดขึ้นเองและแตกในมือ ของเธอ เธอถูกบาดลึกถึง 5 นิ้ว ซึ่งตัดเส้นเลือด เส้นประสาท และกล้ามเนื้อของนิ้วหัวแม่มือและฝ่ามือ โจทก์ให้การว่าไม่มีแรงภายนอกใดที่จะทำให้ขวดแตกได้ ในทันที ของเหลวที่อยู่ภายในไม่ได้ถูกเขย่า ไม่ปรากฏว่า จะมีรอยร้าวในขวด และไม่มีแรงกดใดๆ ที่ขวดก่อนที่จะ แตก ในเวลาต่อมา พยานหลายคนในเหตุการณ์ต่างให้ การว่าไม่ได้มีแรงกระแทกใดๆต่อขวดแก้วก่อนหน้าที่ ขวดจะแตก ขวดแตกดูเหมือนเกิดขึ้นเองโดยไม่มีแรงถูก กระแทก โจทก์สรุปคดีโดยกล่าวหาว่าบริษัทของจำเลย บรรจุน้ำอัดลมและส่งมอบขวดที่มีข้อบกพร่องตามที่ฟ้อง ให้แก่นายจ้างของเธอได้กระทำโดยประมาทในการขาย "ขวดที่บรรจุเครื่องดื่มดังกล่าวซึ่งจากการที่บรรจุแรงดัน แก๊สมากเกินไปหรือสาเหตุเนื่องจากข้อบกพร่องบาง ประการในขวดนั้นเป็นอันตราย ... และน่าจะระเบิดได้" ขวดที่บรรจุเครื่องดื่มดังกล่าวซึ่งเกิดจากแรงดันแก๊ส มากเกินไปหรือเนื่องจากข้อบกพร่องบางประการในขวดจึง เป็นอันตราย . . และน่าจะระเบิดได้”

Coca-Cola Bottling Co. จำเลยให้การโต้แย้งเบื้องต้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของตนโดยมุ่งเน้นไปที่มาตรการที่ใช้เพื่อให้แน่ใจได้ว่าผลิตภัณฑ์ของตนและขวดมีความสมบูรณ์ และได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของบริษัทภายหลังกระบวนการผลิตเพื่อให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์ของตนจะปลอดภัยต่อการบริโภคในขวดแก้ว ในระหว่างกระบวนการผลิต ขวดแก้วจะต้องมีการอัดด้วยก๊าซภายใต้ความดัน กระบวนการนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้แรงดันที่ปลอดภัย แต่ก็เพียงพอที่จะรักษาก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในของเหลว

ศาลได้มีคำพิพากษาให้บริษัท Coca-Cola Bottling Co. ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์พนักงานบริการผู้เสียหาย แม้ว่าโจทก์จะไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าเลย โดยศาลได้นำหลัก *Res Ipsa loquitur* (The thing speaks for itself. หรือ สิ่งย่อมปรากฏแจ้งชัดอยู่ในตัวเอง จึงไม่ต้องมีคำอธิบายอีก) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ในความรับผิดชอบทางละเมิดที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อมาปรับใช้ ในการพิจารณาศาลฎีกาแห่งแคลิฟอร์เนียได้อ้างถึง "การควบคุม" ศาลกล่าวว่าเป็นที่แจ้งชัดว่าจำเลยบริษัทบรรจขวดยังคงควบคุมผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิต ดังนั้นจำเลยจึงอยู่ในฐานะที่ดีที่สุดในการควบคุมมาตรการเพื่อความปลอดภัยและความปลอดภัยของสินค้า นอกจากนี้ไม่ได้มีการนำเสนอหลักฐานใดที่แสดงว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นภายหลังจาก Coca-Cola Bottling Co. ได้ส่งขวดไปยังร้านอาหารซึ่งจะเพิ่มการกระทำให้กับขวด ดังนั้น หากมีปัญหาเกี่ยวกับแรงดันในขวด ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการผลิต และในขณะที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ Coca-Cola Bottling Co.

คดีนี้ศาลตัดสินให้จำเลยต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายให้แก่โจทก์เพราะถือว่าเป็นการทำละเมิดแก่โจทก์ตามหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดซึ่งผู้ผลิตต้องรับ

ผิดแม้ไม่ได้มีความประมาทเลินเล่อ เพื่อลดอันตรายแก่ชีวิตและสุขภาพอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้พิพากษา Traynor ได้ยกเหตุผลที่กำหนดนโยบายสาธารณะให้ผู้ผลิตต้องมีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดได้ดังนี้

1. ผู้ผลิตควรรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นไม่ใช่ผู้บริโภค เพราะผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่ดีที่สุดที่จะป้องกันความสูญเสีย
2. ผู้เสียหายที่มีความสูญเสียทั้งในทรัพย์สินและสุขภาพ ร่างกาย หรือชีวิตก็จะต้องแบกรับภาระ แต่เพียงผู้เดียว อันเป็นภาระอันหนักยิ่ง ส่วนผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายขึ้น ก็สามารถกระจายภาระนั้นได้โดยการทำประกันภัยซึ่งส่งผลเพียงเป็นการเพิ่มต้นทุนในการประกอบธุรกิจแก่ผู้ผลิตเท่านั้น
3. ผู้บริโภคซื้อสินค้าเพราะเชื่อถือในคุณภาพของสินค้าเนื่องจากการโฆษณาและการตลาดของผู้ผลิต (รวมทั้งเครื่องหมายการค้า) เมื่อผู้บริโภคได้ใช้สินค้าที่ตนผลิตตามปกติแล้วเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ผลิตจึงควรรับผิดชอบ

ความเห็นของผู้พิพากษา Traynor ในคดี *Escola v. Coca Cola Bottling Co. (1944)* นี้ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญของกฎหมายละเมิดของสหรัฐอเมริกา โดยได้วางรากฐานของหลักการของกฎหมายสมัยใหม่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยก่อนหน้าคดีนี้ผู้ผลิตไม่มีหน้าที่ที่จะต้องความรับผิดชอบในกรณีที่สินค้าที่มีข้อบกพร่องนำไปสู่ความเสียหาย ผู้พิพากษา Traynor มีความเห็นโดยอยู่บนความซื่อสัตย์และความมีเหตุผลในสิ่งที่กฎหมายควรเป็นโดยเห็นว่าผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบเมื่อสินค้าชำรุดบกพร่องวางตลาดและก่อให้เกิดความเสียหาย อันนำไปสู่การบัญญัติ *Restatement (Second) of Torts* มาตรา 402A ซึ่งกำหนดแนวทางสมัยใหม่เกี่ยวกับความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดของกฎหมาย

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในยุคนปัจจุบัน

3.2 คดีผู้บริโภค หมายเลขดำ

ผบ 1500/2528

คดีนี้มีความสำคัญเพราะเป็นกรณีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจรายใหญ่เพื่อคุ้มครองและเรียกร้องสิทธิของตนตามกฎหมายและเป็นการฟ้องเรียกค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 วรรค 1 (2) นับเป็นตัวอย่างการต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค

คดีนี้โจทก์เป็นพนักงานเสิร์ฟของร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น เขาได้รับบาดเจ็บจากการที่ขวดแก้วที่ใช้บรรจุน้ำอัดลมเครื่องดื่มเอสโคล่าระเบิดขณะกำลังหยิบขวดน้ำอัดลมส่งให้ลูกค้า และเศษแก้วได้กระเด็นพุ่งเข้าใส่ใบหน้า ทำให้เลนส์ตาซ้ายแตก และสูญเสียความสามารถในการมองเห็น คู่กรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ ผู้เสียหายจึงได้มีการยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายจาก บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ข้อเท็จจริงจากการนำสืบสรุปได้ว่าโจทก์ได้รับใบสั่งเครื่องดื่มของลูกค้ามาจากพนักงานอีกคนหนึ่งเพื่อจัดเครื่องดื่มเอสโคล่าขวดแก้ว 3 ขวด เพื่อให้โจทก์นำไปส่งให้ลูกค้า (Thaireform, 2560) จากวิดีโอที่ตนซึ่งโจทก์นำสืบเห็นว่าโจทก์นำขวดน้ำอัดลมเอสจากตู้แช่มาวางพักบนชั้นวางขวดเครื่องดื่ม ขวดยังไม่ได้ถูกเปิดและไม่ได้ตกพื้นหรือกระแทกกัน โจทก์หยิบน้ำอัดลมเอสขวดแรกด้วยมือซ้าย และหยิบขวดที่สองด้วยมือขวา ทันใดนั้นขวดที่สองเกิดระเบิด ทำให้เศษแก้วพุ่งกระเด็นเข้าใบหน้าและดวงตาซ้ายอย่างรุนแรง โจทก์ได้รับบาดเจ็บที่ใบหน้า เลนส์ตาซ้ายแตก และสูญเสียความสามารถในการมองเห็น โจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งเรียกค่าเสียหายโดยให้บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน)ชำระเป็นเงิน 11,725,626 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ของ

ต้นเงิน 10,897,000 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป และขอให้ศาลสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาเกี่ยวกับค่าเสียหายและค่ารักษาพยาบาลภายในเวลาที่ศาลกำหนด และให้จำเลยชำระค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงตามมาตรา 42 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พยานโจทก์เบิกความว่าสถานที่เก็บน้ำอัดลมเอสโคล่ามีหลังคาคลุมเรียบร้อย ทางด้านพยานผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่ายืนยันว่า โจทก์หยิบขวดน้ำอัดลมเอสโคล่าในลักษณะทั่วไป น้ำอัดลมที่ผสมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะมีความดันในขวดสูง และการนำขวดแก้วเก่ามาบรรจุใหม่หลายรอบอาจชำรุดได้จากการที่ผู้ใช้รายก่อน ๆ นำขวดไปแช่แข็ง หรืออาจชำรุดจากการขนส่ง หรือชำรุดขณะที่บริษัทล้างขวดเพื่อนำมาบรรจุใหม่ ซึ่งหากเป็นการชำรุดรุนแรงก็จะมีร่องรอยเป็นที่ประจักษ์ แต่การชำรุดบางครั้งอาจมีขนาดเล็กมากถึงระดับไมครอน ซึ่งไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า เมื่อนำขวดที่ชำรุดไปบรรจุน้ำอัดลม ขวดอาจจะแตกขณะบรรจุทันทีหรือแตกหลังบรรจุ เมื่อถึงระดับที่ขวดไม่สามารถรับแรงดันได้

บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) จำเลยให้การว่าบรรจุภัณฑ์ขวดแก้วที่ใช้สำหรับบรรจุน้ำอัดลม ผลิตโดยได้มาตรฐานสากลตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ทนแรงดันและมีความปลอดภัย ไม่อาจแตกหรือระเบิดได้แต่อย่างใด ดังนั้นค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องเป็นการกล่าวอ้างที่ปราศจากมูลความจริง และไม่มีพยานหลักฐาน จึงขอให้ศาลยกฟ้อง ในการให้การนั้นจำเลยได้เบิกความยืนยันประกอบภาพถ่ายและวิดีโอที่ตนแสดงขั้นตอนกระบวนการผลิตและทดสอบขวด

ประเด็นแห่งคดีที่ศาลกำหนดในการวินิจฉัยคดีไว้ คือ ขวดน้ำอัดลมเอสโคล่าระเบิดระหว่างโจทก์ใช้มือหยิบขวดขึ้นมาจนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บจากระเบิดหรือไม่ กระบวนการผลิตสินค้าของบริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) มีวิธีการที่ถูกต้องและปลอดภัยได้

มาตรฐานหรือไม่ ซึ่งเมื่อศาลพิเคราะห์แล้วศาลได้ตัดสินว่า โจทก์ได้รับอันตรายจากการระเบิดของขวดน้ำอัดลมขณะอยู่ในมือ ในขณะที่หยิบจับแบบวิญญูชนทั่วไปทั้งนี้ เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นอยู่แล้วว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย และเมื่อพิจารณาจากการนำสืบของจำเลย ขั้นตอนการตรวจสอบขวดแก้ว มีจุดตรวจขวดอัตโนมัติด้วยเครื่องจักรจุดเดียว แม้จะมีพนักงานร่วมตรวจด้วย ก็อาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ เพราะสายพานลำเลียงด้วยความเร็ว และการตรวจจุดสุดท้ายก็เป็นการสุ่มตรวจเพื่อวัดแรงดันก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในขวดน้ำอัดลมโดยในระยะเวลา 30 นาที จะสุ่มตรวจเพียง 2 ขวดเท่านั้น ซึ่ง 1 นาที โรงงานผลิตน้ำอัดลมได้ถึง 400 ขวด ซึ่งไม่สามารถยืนยันได้ว่าขวดน้ำอัดลมทุกขวดทั้งหมดที่ผ่านการตรวจสอบดังกล่าวจะมีความปลอดภัย

คดีนี้โจทก์ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ที่กำหนดให้ผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ให้เห็นว่า ได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา เมื่อโจทก์ที่เป็นผู้เสียหายได้แสดงให้เห็นว่าได้รับอันตรายจากการระเบิดของขวดน้ำอัดลมขณะอยู่ในมือ ในขณะที่หยิบจับแบบคนทั่วไปและการเก็บรักษาผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าน้ำอัดลมเป็นไปตามปกติธรรมดา ศาลจึงตัดสินว่าสินค้าของจำเลยคือน้ำอัดลมเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ เมื่อโจทก์พิสูจน์ได้แล้วว่าสินค้าของผู้ประกอบการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ภาระการพิสูจน์จึงตกแก่จำเลย ที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้าน้ำอัดลมซึ่งรวมถึงขวดแก้วที่ใช้บรรจุน้ำอัดลมไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำนวณ หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ ผู้ประกอบการได้

กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว หากพิสูจน์ได้ก็ไม่ต้องรับผิด แต่หากพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องรับผิดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น โดยผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องความปลอดภัยของสินค้าน้ำอัดลม เนื่องจากข้อเท็จจริงในเรื่องนี้อยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของผู้ประกอบการ ดังกล่าวซึ่งก็เป็นไปตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 29 ที่ได้กำหนดให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ได้แก่ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิต การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ทำให้ภาระการพิสูจน์เกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าน้ำอัดลม ซึ่งเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการผลิตขวดแก้วที่ใช้บรรจุน้ำอัดลม กระบวนการผลิตน้ำดื่มอัดลมบรรจุขวด ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะพิสูจน์ว่าสินค้าน้ำอัดลมเป็นสินค้าที่ปลอดภัยหรือเป็นอันตราย ตกอยู่กับบริษัทเสริมสุข จำกัด (มหาชน) การที่ศาลตัดสินให้จำเลยแพ้คดีเพราะศาลเห็นว่าบริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ต่อสู้ว่าสินค้าของตนเป็นสินค้าที่ปลอดภัยโดยเพียงแต่นำสืบให้เห็นถึงขั้นตอนการผลิตของบริษัท วิธีการตรวจสอบก่อนที่จะจัดจำหน่ายให้แก่ลูกค้า และถึงแม้จะชี้ว่าสินค้าน้ำอัดลมมีการผลิตตามมาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) ไม่อาจหักล้างเหตุการณ์ที่ปรากฏจากพยานหลักฐานของจำเลยที่แสดงให้เห็นว่าสินค้าของบริษัทไม่ปลอดภัย เนื่องจากผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายได้รับอันตรายจากการระเบิดของขวดขณะที่ผู้เสียหายหยิบจับขวดในลักษณะปกติทั่วไป จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหาย

4. บทสรุป

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากบริโภคสินค้า เพราะสินค้านั้นมีความบกพร่องหรือไม่ปลอดภัย การที่ผู้บริโภคจะเรียกร้องเพื่อให้ได้รับการเยียวยาخذใช้เป็นการยากเพราะสินค้ามีความสลับซับซ้อนอีกทั้งยังมีขั้นตอนในการดำเนินคดีซึ่งเป็นกระบวนการทางกฎหมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย การนำความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ในการรับผิดของผู้ผลิตเพื่อให้ผู้ผลิตชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้คุ้มครองผู้บริโภคได้รับการเยียวยาได้เป็นธรรมและเหมาะสม และยังเป็นการยกระดับความปลอดภัยของสินค้าไปด้วยการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ผลิตต้องรับผิดเมื่อมีความเสียหายจะผลักดันให้ผู้ผลิตต้องมีความระมัดระวังและยอมลงทุนที่จะป้องกันไม่ให้สินค้าที่ผลิตมีความบกพร่องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้สินค้าของตน คดี *Escola v Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)* มีส่วนในการพัฒนาหลักกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยเป็นคำพิพากษาบรรทัดฐานที่ศาลได้วางหลักที่ในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิตไม่นำความรับผิดตามหลักประมาทเลินเล่อมาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิต ส่วนหลักในการสืบพยาน *Res Ipsa Loquitur* มีผลทำให้ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย (โจทก์) ลดลง แทนที่ผู้เสียหาย (โจทก์) ต้องมีภาระพิสูจน์ว่าผู้ผลิตสินค้า (จำเลย) จงใจหรือ ประมาทเลินเล่อ ให้เป็นไปตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยสัญญาหรือละเมิด และต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 กำหนดว่า ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์ แต่ผู้เสียหาย (โจทก์) พิสูจน์เพียงว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ เพราะโดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายไม่สามารถจะหาพยานหลักฐานหรือระบุได้ว่าอะไรคือสาเหตุของความชำรุดบกพร่องไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น เพราะไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอน การผลิตสินค้าเหมือนกับที่ผู้ผลิต

มี การกำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการนั้นเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากและผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะป้องกัน ความเสียหาย ทำประกันภัย และกระจายต้นทุนของความเสี่ยงโดยการกำหนด ราคาสินค้า หลักการทั้งสองเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในปัจจุบัน โดยเริ่มจากสหรัฐอเมริกาได้นำหลักกฎหมายจากคำพิพากษาคดี *Escola v Coca Cola Bottling Co., (Cal 1944)* มาจัดทำเป็น Section 402 A ของ The Restatement (Second) of Torts ใน ค.ศ. 1964 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายและเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำหรับประเทศไทยก็ได้นำหลักการความรับผิดโดยเคร่งครัดและภาระการพิสูจน์ ดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของตน แม้ว่าผู้ประกอบการนั้นจะมีได้ใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ซึ่งคดีผู้บริโภคหมายเลขดำ ผบ 1500/2558 ก็ตัดสินตามหลักกฎหมายนี้ อันทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าสินค้าของผู้ผลิตนั้นมีความไม่ปลอดภัยอย่างไร

อย่างไรก็ตามแม้จะมีกฎหมายที่บัญญัติเป็นคุณแก่ผู้บริโภคเหล่านี้อยู่ก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้บริโภคจำนวนมากยังไม่รู้ถึงสิทธิในการเรียกร้องตามกฎหมายของตน หรือเกรงว่าจะเกิดภาระในการดำเนินคดีที่ลำบากยุ่งยาก ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม การศึกษาคดีสำคัญทำให้ทราบถึงความเป็นมา หลักการของกฎหมาย และการนำกฎหมายไปใช้แก้คดี จะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รู้ถึงสิทธิในการเรียกร้องตามกฎหมายและการตระหนักถึงการต่อสู้เรียกร้องเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้บริโภคเอง

เอกสารอ้างอิง (References)

- Charan Phakdithanakul. (2006). "Special Interview with Charan Phakdithanakul Product Liability Law: New Mechanism to Improve Thai Social Standards". *New Law News Journal*. Year 2, No.36 (September 16, 2006), page 32.
- Committee of the Independent Organization for the Protection of Consumers in the People's Sector (NBC). (2562). Notify victims who use the cream 'Pearl Li' filed for compensation for damages by March 18, 2019. Accessed on March 12, 2023. Retrieved from <http://indyconsumers.org/main/food-drugs-healthpruduts-167/1001-620226pearlly.html>.
- Daily News. (2023). An example of a young woman losing to an Indian nettle. Accessed on March 16, 2023. Retrieved from <https://d.dailynews.co.th/regional/503457/>.
- Hfocus.org. (2014) Insights into the health system. Hot weather, soda bottle explosion risk, causing blindness, missing fingers, 'soda' the most dangerous. Accessed on April 7, 2023. Retrieved from <https://www.hfocus.org/content/2014/04/6973>.
- Jiraporn Sudhankitra. (2008). Liability Act for damage caused by unsafe products. Bangkok. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Jiraporn Sudhankitra. (2022). Course 41403 Law and Social Change Unit 11. Law and Social Change: Antitrust and trade competition Bangkok. Sukhothai Thammathirat Open University. 1st edition.
- Manit Jumba. (2011). Explanation of liability law for damage arising from unsafe products (Product Liability Law). Bangkok. Publishing House of Chulalongkorn University. 1st edition.
- Matichon Online (2017). Penetrating the law of unsafe product samples cases. When a soft drink bottle explodes : by Dr. Thanakrit Worathanatchakun. Retrieved on March 18, 2023. Retrieved from https://www.matichon.co.th/columnists/news_579292.
- Matthew R. Johnson. (1997). 'Rolling the "Barrel" a Little Further: Allowing Res Ipsa Loquitur To Assist in Proving Strict Liability in Tort Manufacturing Defects'. *William & Mary Law Review* Volume 38 (1996-1997). March 1997 pp. 1197.
- Post Today. (2021). Nakhon Ratchasima - Extremely hot, soda bottles explode. broken glass Nearly splashed in the face. Accessed on April 7, 2023. Retrieved from <https://www.posttoday.com/politics/649275>.
- Saiket Wathanapan. (2021). Documents for lectures on the subject of tort. No. 1-4, 2021. Retrieved at March 18, 2023, retrieved from https://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/files/Data_web/downloads_doc/term1/salaiket/s1-4.pdf.
- Sakda Thanitkul. (2016). Liability law for damage caused by unsafe products. Bangkok. Wiyuchon No. 3.

Thanatchaporn Kangsang. (2023). Consumer protection from online food supplement advertisements. Public Health Law and Policy. Year 9, Issue 1, January-April 2023.

Xavier Segura. (2020). 'The Impact of Justice Traynor & Escola v. Coca-Cola Bottling Co. (1944)' retrieved from https://www.researchgate.net/publication/338677401_The_Impact_of_Justice_Traynor_Escola_v_Coca-Cola_Bottling_Co_1944.